

زانکۆی سه‌لاحه‌ددین
کۆلیژی زانسته سیاسیه‌کان
به‌شی سیسته‌مه سیاسیه‌کان و سیاسه‌تی گشتی
قوناغی ماسته‌ر - سمیسته‌ری یه‌که‌م
سالی خویندن: ۲۰۲۳-۲۰۲۴

سیسته‌می سیاسی و سیاسه‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئێران

د. په‌رویز رحیم قادر
مامۆستا له کۆلیژی زانسته سیاسیه‌کان
به‌شی سیسته‌مه سیاسیه‌کان و سیاسه‌تی گشتی
parwez.qader@su.edu.krd

چوارچینۆهی تیۆری: سیستهمی سیاسی و سیاسهتی دهروهه

- (۲) - سیستهمی سیاسی و سیاسهتی دهروهه:
- (۱-۲) - ریالیزم:
- (۲-۲) - نیو ریالیزم:
- (۳-۲) - ئایدیالیزم:
- (۴-۲) - بنه ماکانی لیبرالیزم:
- (۵-۲) - نیو-لیبرالیزم:
- (۶-۲) - رهفتارگه رایبی:
- (۷-۲) - پاش رهفتارگه رایبی:

Constructivism

سيستېمى سياسى و سياسه تى دەرەوہ: کۆنستراکتيفيزم Constructivism

- (۱۱-۲) - کۆنستراکتيفيزم:
- (۱-۱۱-۲) - گريمانه کانى کۆنستراکتيفيزم:
  - ا- بنياتنه رايه تى و دروستکراويه تى ناسنامه:
  - ب- په يوه ندى نيوان بکەر و پيکها ته:
  - ج- رۆلى ناسنامه له بنياتنان و دروستکردنى بهرزه وه ندييه کان:
- (۲-۱۱-۲) - روانگه جياوازه کان له تيورى کۆنستراکتيفيزم :
- (۳-۲) - پيکها ته و بکەر له سياسه تى دەرەوہ دا :

سىستەمى سىياسى و پىكھاتەى فەرمى كۆمارى ئىسلامى ئىران

(۱)- دەستورى كۆمارى ئىسلامى ئىران:

(۲)- رېبەرى شۆرشى ئىسلامى ئىران:

(۳)- ئەنجومەنى شارەزايانى رېبەرى:

(۴)- شورای پاراستنى دەستور:

(۵)- ئەنجومەنى شورای ئىسلامى:

(۶)- كۆمەلەى دەستنىشان كردنى بەرژەوہندى سىستەم:

(۷)- ئەنجومەنى بالای ئاسايشى نەتەوہيى:

(۸)- سەرۆك كۆمار:

(۹)- ئەنجومەنى وەزيران و وەزارەتى دەرہوہ:

(۱۰)- دەسەلاتى دادوہرى:

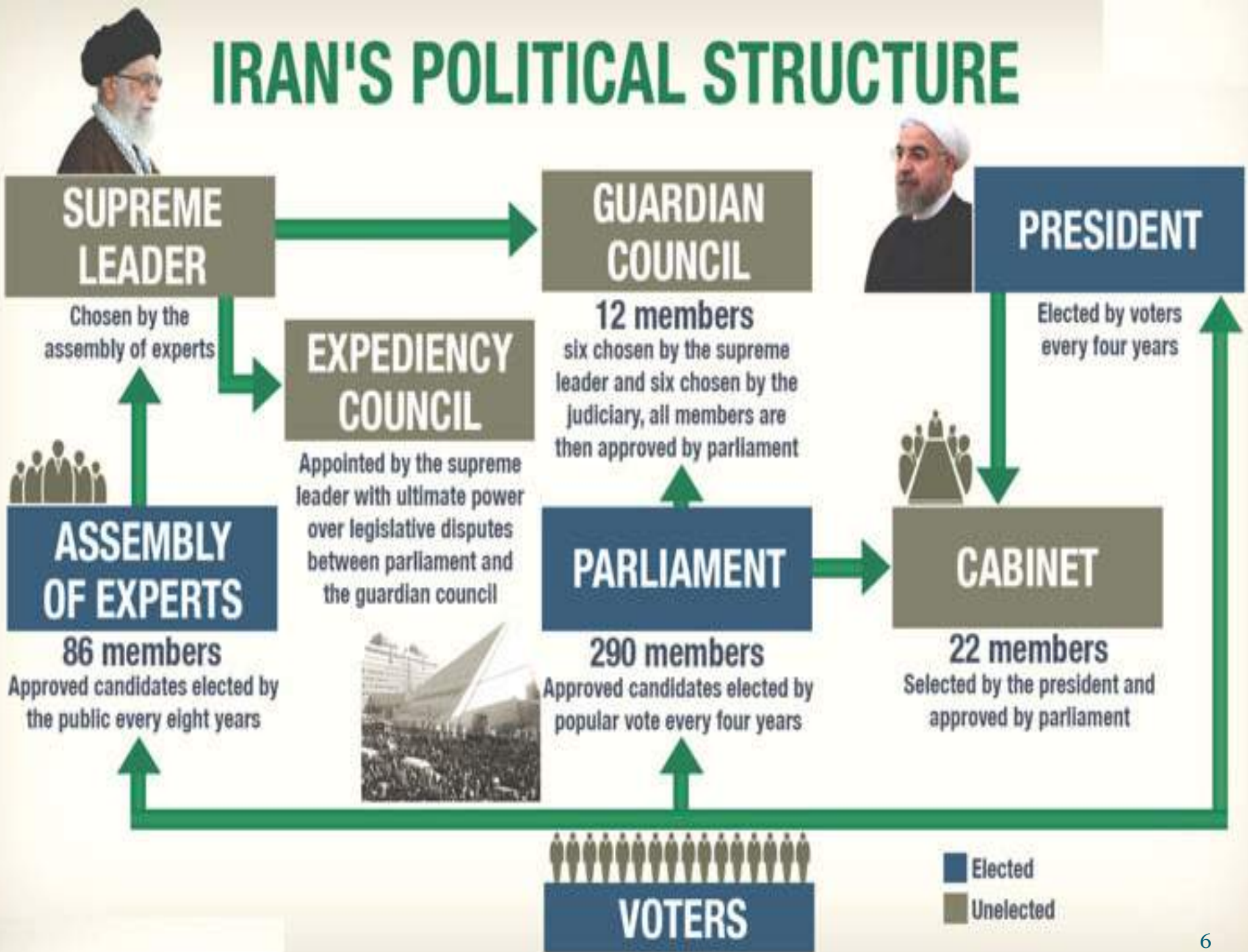
(۱۱)- ھيژە چەكدار و سەربازيەكان:

(۱۲) سوپای پاسدارانى كۆمارى ئىسلامى و ليستى "رېكخراوى تيرورىستىيى بيانى"ى

ئەمريكا

IRAN'S POLITICAL STRUCTURE

ناسنامە و سىياسەتى دەرەھەى كۆمارى ئىسلامى ئىران

- **۱- ناسنامەى كۆمارى ئىسلامى ئىران**
- 1-1- سەرچاوەکانى ناسنامەسازى ئىران
- 1-1-1- ئىسلام و مەزھەبى شىعە
- 2-1-1- ئایدیۆلۇژیای شۆرشگىرانەى ئىسلامى
- 3-1-1- مېژوو و كەلتوورى ئىرانى-شىعەى
- 1-3-1-1- مېژوو و كەلتوورى ئىرانى
- 2-3-1-1- كەلتوورى سىياسى شىعە:
- ئىمامەت و چاوەروانى
- مەرجهعیەت و ئىجتىھاد
- تەقییە
- برۇابوون بە ژىانى پاش مەرگ(قىامت و معاد)
- دژایەتى كۆلۇنیالیزم و سەربەخۇیخوازى
- شۆرشگىپرى و بزوتنەھەى ئاشورا
- جىھاد
- دۇستایەتى و دوژمانیەتى خوا(الولا و البرا)
- فەرمان بە چاكە و رىگەگرتن لە خراپە
- دادپەرورەریخوازى
- كەلتوورى خۇبەختکردن(التضحیە) و شەھادەتخوازى(الاستشهاد)

ناسنامە و سىياسەتى دەرەھوى كۆمارى ئىسلامى ئىران

● 2- نۆرمە ناسنامە يىپەكانى كۆمارى ئىسلامى ئىران

● 2-1- دامەزراندنى حكومەتى جىھانىي ئىسلام

● 2-2- بىنەماي نەفىي سەبىل

● 2-3- دادپەرورەرىخوازى و دژايەتى دەسەلات و سىيىستەمى زالى نىودەولەتى

● 2-4- پاراستنى ئاسايش و بەرژەوندىي سىيىستەمى ئىسلامى

حفظ نظام اسلامی از اوجب واجبات است،
اگر اسلام را می خواهیم
باید این جمهوری را حفظ کنیم

روح الله
موسوی خاeni

ناسنامە و سىياسەتى دەرەھەى كۆمارى ئىسلامى ئىران

- 3- رۆل و تايبەتمەندىيەكانى ناسنامەيى كۆمارى ئىسلامى
- 3-1- رۆلى ئىران ۋەكو دەولەتتىكى ھەناردەكەرى شۆرش
- 3-2- رۆلى كۆمارى ئىسلامى ۋەكو "ام القرى" لە جىھانى ئىسلامدا
- 3-3- رۆلى دەولەتتىكى پالپشتىكەر و پشتىوانى چەوساۋەكان، موسولمانان و بزوتنەۋە رزگاربخوازەكان
- 3-4- رۆلى كۆمارى ئىسلامى ۋەكو دەولەتتىكى دادپەرۋەرخواز لە دژى ئىمپىريالىزم و ئىستىعمار
- 3-5- رۆلى كۆمارى ئىسلامى ۋەكو دەولەتتىكى سەربەخۇ

پیامبر اکرم
صلی اللہ علیہ وآلہ

الْجَمَاعَةُ رَحْمَةٌ وَالْفُرْقَةُ عَذَابٌ
وحدت مایہ رحمت
وتفرقه موجب عذاب است.

نہج الفصاحہ
ح ۱۳۲۳

جيۇپۇلېتىك و گۇرانكارىيەكانى سىياسەتى دەرەۋەى كۆمارى ئىسلامى ئىران
يەكەم: جيۇپۇلېتىك و سىياسەتى دەرەۋەى
كۆمارى ئىسلامى ئىران

- 1- جيۇپۇلېتىكى كۆمارى ئىسلامى
- 2- جيۇپۇلېتىكى ئىران پاش 11ى
سىپتەمبەرى 2001
- 3- ئىران و جيۇپۇلېتىكى وزە
- 4- جيۇپۇلېتىكى شىعى

جیۆپۆلیتیک و گۆرانکارییهکانی سیاسهتی دهرهوهی کۆماری ئیسلامی ئێران

دووهم: گۆرانکارییهکانی سیاسهتی دهرهوه له کۆماری ئیسلامی ئێران

- ۱- سیاسهتی بلاوکردنهوهی شۆرش (1979-1980)
- ۲- سیاسهتی پاراستن- تهوهر (1980-1988)
- ۳- سیاسهتی ئابووریی پهرهپێدان-تهوهر(1988-1997)
- ۴- سیاسهتی پهرهپێدانی سیاسی-تهوهر(1997-2005)
- ۵- سیاسهتی نوێی دووباره ههئاردهکردنهوهی شۆرش (2005-2013)
- ۶- سیاسهتی میانرهبویی و پراگماتیزم(سرینهوهی بارگرژییهکان)
2013- ۲۰۲۱
- ۷- سیاسهتی هینانهیی نهزمی دادپهروهري تهوهر "نظم عدالت محور
"لهسهر بنهمای ستراتژیی هاوسهنگی نهزم"نظم موازنه محور"

كيشه و پرسه‌كانی ئییران و كۆمه‌نگه‌ی نیوده‌وئته‌تی: پرسى نه‌تۆمى كۆمارى ئیسلامى
ئییران و بزوتنه‌وه توندیره‌وه‌كان وه‌ك نمونه

یه‌كه‌م:

پرسی نه‌تۆمى كۆمارى ئیسلامى ئییران

- میژووی پروگرامى نه‌تۆمى ئییران و لیكه‌وته‌كانى
- هه‌نگاوه‌كانى ریکه‌وتنى نه‌تۆمى ئییران و ولاتانى ۱+۵

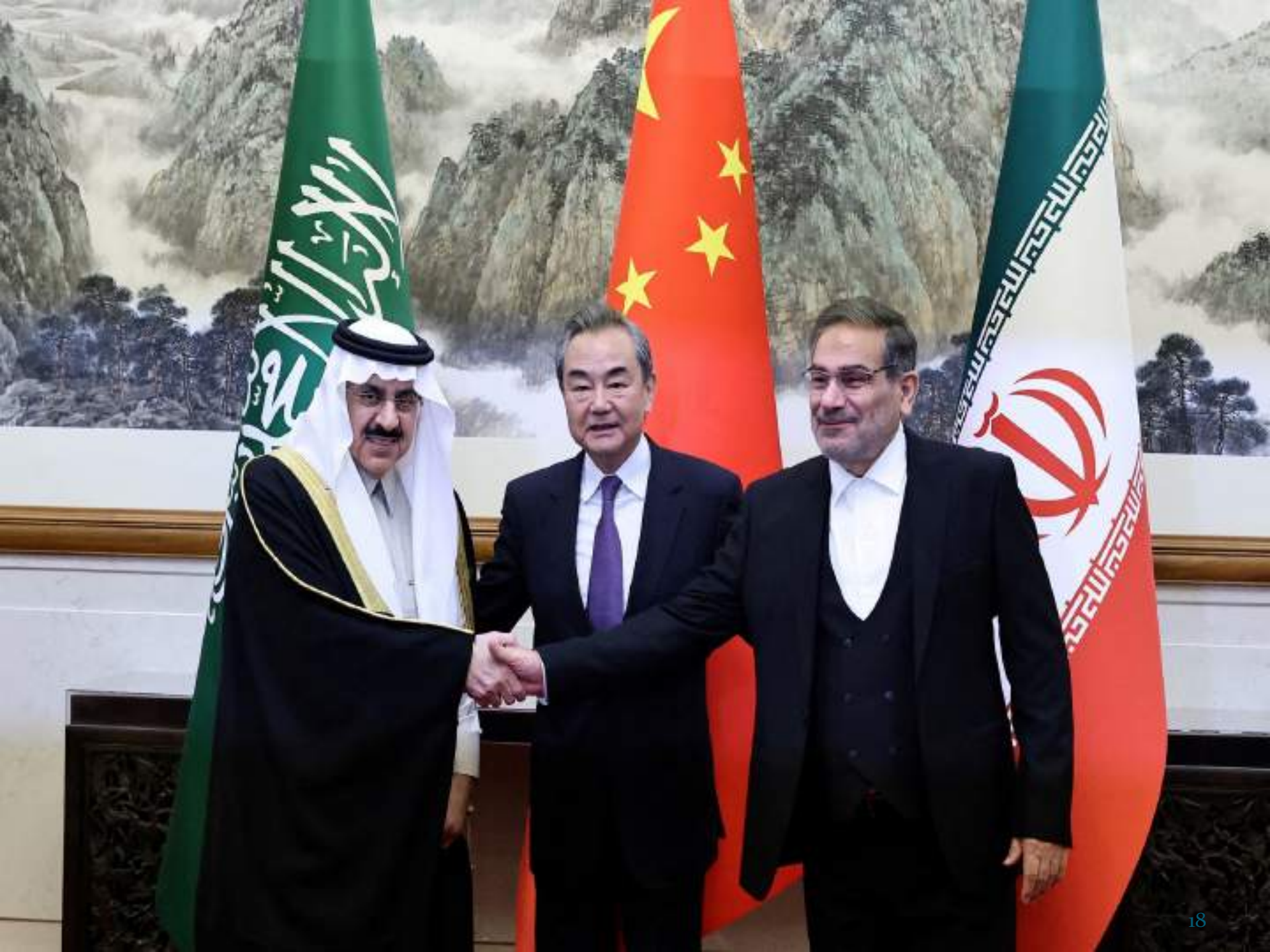
دووه‌م:

سیاسه‌تی كۆمارى ئیسلامى ئییران و بزوتنه‌وه توندیره‌وه‌كان

- ئییران و بزوتنه‌وه‌ی جیهادی ئیسلامى
- كۆمارى ئیسلامى ئییران و بزوتنه‌وه‌ی به‌رگریی ئیسلامى
"حه‌ماس"

- كۆمارى ئیسلامى ئییران و حزبوللاى لوبنان

سیاسەتی دەرەوہی کۆماری ئیسلامی ئییران و دەولەتانی کەنداو

- ۱-۱ مەملانئ ناسنامەییەکان
- ۱-۲- مەترسی ئاسایشی ئییران لە ھاوپەیمانییەتی دەولەتانی عەرەبی کەنداو و ویلائیەتە یەکگرتووہکانی ئەمریکا
- ۲- دستێوہردانی کۆماری ئیسلامی لە دەولەتانی ناوچەیی کەنداو
- یەکەم: عێراق
- دووہم: بەحرەین
- سێیەم: یەمەن
- ۳- سعودیا لە روانگەیی ئاسایشی کۆماری ئیسلامی ئییران
- مەملانئییە ناسنامەییەکانی ئییران و سعودیا
- مەملانئییە ناوچەییەکانی ئییران و سعودیا

سیاسەتی دەرەوہی ئییران لە عیراق

یەكەم:

- سیاسەتی دەرەوہی کۆماری ئیسلامی ئییران و عیراق
- کۆماری ئیسلامی و پرسی ناسنامە ی شیعە لە عیراق
- سیاسەتی کۆماری ئیسلامی لە عیراق پاش سالی 2003

دووەم:

- کۆماری ئیسلامی ئییران و ھەریمی کوردستان-عیراق
- تیۆری کۆمەلە ی ئاسایشتی ناوچەیی
- تیۆری ھاوسەنگی ھەرەشە
- فاکتەرەکانی ھیزی ھەریمی کوردستان
- ۱- پێگە ی جوگرافی:
- ۲- سەرچاوە سروشتییەکان و ئابووری:
- ۳- توانای سەربازی (پێشمەرگە):
- ۴- توانای دیپلۆماسی:
- ۵- ھیزی نەرمی کوردستان:
- دلەراوکی ئاسایشتییەکانی ئییران لە ھەمبەر ھەریمی کوردستان بە پێی تیۆری ھاوسەنگی ھەرەشە
- مەترسییەکانی کۆماری ئیسلامی ئییران لە پەیوەندی ھەریمی کوردستان و ئەمریکا
- توانا و فاکتەرەکانی گوشاری کۆماری ئیسلامی لە ھەمبەر ھەریمی کوردستان-عیراق

سىياسەتى دەرەۋەى كۆمارى ئىسلامى ئىران و توركىيا

- 1- توركىيا و پىرسى ناسنامە
- 2- گۆرانكارىيەكان و مەملانىيە ناسنامەيەكان بەھاتنە سەركارى پارتى داد و گەشەپىدان
- 3- ناكۆكىيە جىۋسىياسى و ئاسايشىيەكانى توركىيا و ئىران لە ناۋچەكەدا، پىرسى سورييا وەك نەمۇنە
- 4- ناكۆكى لەسەر پىرسى ئىسرائىل
- 5- پىرسى وزە و ئابوورى

سياسه‌تی دهره‌وهی کۆماری ئیسلامی ئییران و ئیسرائیل

- ئییران و ئیسرائیل پيش شۆرشى ئیسلامى
- مملانییه ناسنامه‌ییه‌کانى ئییران و ئیسرائیل پاش شۆرشى ئیسلامى سالى 1979
- کۆماری ئیسلامى و ستراتىژیى پالپشتى له بزوتنه‌وه‌کان له دژی ئیسرائیل
- ئاسایشى ئیسرائیل و پرسى چهكى ئەتۆمىی کۆماری ئیسلامى ئییران
- ستراتىژیى ئیسرائیل و هه‌ره‌شه و مه‌ترسییه‌کانى کۆماری ئیسلامى ئییران

Iran is continually expanding the range of its nuclear-capable missiles

Shahab 3
1,000 km

Ghadr 1H
1,650 km

Ghadr 1F
1,950 km

سیاسه‌تی دهره‌وهی کۆماری ئیسلامی ئییران و ویلایه‌ته یه‌کگرتووهرکانی ئەمریکا

- 1- ناکوکییه ناسنامه‌یه‌کانی ئییران و ئەمریکا
- 2- بنهما ناسنامه‌یه‌کانی ویلایه‌ته یه‌کگرتووهرکانی ئەمریکا
- 1-2- ناسنامه‌ی ئەمریکی و بنیاتنانی ده‌وله‌تی-نه‌ته‌وه‌یی ئەمریکا
- 2-2- به‌ها و نۆرمه ناسنامه‌یه‌کانی ئەمریکا
- 3- فاکته‌ره‌کانی ناسا‌سایشی و بارگرژی له‌گه‌ل ئەمریکا له‌ روانگه‌ی کۆماری ئیسلامی ئییران
- 1-3- پالپشتی له‌ رژیمی شای ئییران
- 2-3- ده‌ستبه‌سه‌رداگرتنی داراییه‌کانی ئییران، سزادان و ئابلقه‌ی ئییران
- 3-3- هه‌لو‌یستی ئەمریکا له‌ جه‌نگی ئییران و عێراق
- 4-3- هه‌ول‌ی رووخاندنی کۆماری ئیسلامی ئییران
- 5-3- پالپشتی ئەمریکا له‌ ئیسرائیل

سیاسه‌تی دهره‌وه‌ی کۆماری ئیسلامی ئییران و ویلایه‌ته یه‌گرتووهرکانی ئەمریکا

- 4- فاکته‌ره‌کانی باگرژیی له‌گه‌ڵ ئییران له‌ روانگه‌ی ئەمریکاوه:
- 4-1- داگیرکردنی بالیۆزخانه‌ی ئەمریکا له‌ تاران
- 4-2- نۆرم، سیاسه‌ت و هه‌لوئێستی دژه‌ ئەمریکایی کۆماری ئیسلامی ئییران
- 4-3- سیاسه‌تی دژه‌ ئیسرائیلی کۆماری ئیسلامی ئییران له‌ ناوچه‌که‌دا
- 4-4- هه‌ولدانێ ئییران بۆ به‌ده‌سته‌ینانی چه‌کی ئەتۆمی و کۆکوژ
- 4-5- ده‌ستیوهردانی ئییران له‌ کاروباری ده‌وله‌تانی ناوچه‌که‌
- 5- سیناریۆی ئاینده‌ی په‌یوه‌ندییه‌کانی ئییران و ئەمریکا:
- 5-1- سیناریۆی هێرشی له‌شکری بۆ سه‌ر ئییران
- 5-2- سیناریۆی رووخانی کۆماری ئیسلامی له‌ ناوخوا‌دا
- 5-3- سیناریۆی گۆربینی ره‌فتاری کۆماری ئیسلامی ئییران

سياسهتي دهرهوهي كۆماری ئىسلامى و پرووسيا

- 1- ئىران و پرووسيا له پرووى ئەزموونه مېژووييه كانيان
- 2- ئىران و پرووسيا له پاش شۆرشى ئىسلامى ئىران
- 3- پرسى ئەتۆمى له نيوان پرووسيا و ئىراندا
- 4- ئىران و پرووسيا له ناوچهى ئاسياى ناوهراست و قهوقازدا: روانين و بهرژه وهندييه كان
- 5- ئىران و پرووسيا له روژهه لاتى ناوهراستدا

International North South Transport Corridor (INSTC)

- New Maritime Route
- Suez Canal Route
- ..... Existing Roads
- - - - - Railroad network
- Key Corridor Hubs

سياسهتي دهرهوهي كۆماري ئيسلامى ئيران و كۆماري گهلىي چين

● 1- كاريگهري ئەمريكا لەسەر ئاسايشي ئيران و چين دا

● 2- پرسى ئەتۆمى كۆماري ئيسلامى ئيران لە روانگهي چين دا

● 3- پرسى ئاسايشي وزه و ئابووري لە نيوان كۆماري گهلىي چين و ئيراندا

